

Kuppet i Chile: En klassekonfrontation der ændrede historiens gang

11. september 1973 blev ikke bare en markant dato i Chiles historie, men langt ud over landets grænser. Ja, omfattende hele verden. Et håb blev med ét slukket, et håb om en radikal forandring af det Latinamerika, der var underlagt den store økonomiske og politiske magt mod nord, USA.

AF SVEND VESTERGAARD

Håbet om forandring blev knust, da et blodigt kup mod den siddende og demokratisk valgte socialistiske præsident, Salvador Allende, fandt sted denne dato. Salvador Allendes egen udnævnte hærchef, general Augusto Pinochet, veltede præsidenten og indledte 17 års brutalt militærdiktatur, der sendte chokbølger verden over.

Det blev samtidig indledningen til et økonomisk laboratorium, hvor økonomerne fra Chicago-skolen kunne afprøve deres neoliberalistiske teser. Den neoliberalisme som i de kommende årtier skulle blive kapitalismens foretrukne økonomiske filosofi, undfanget under vingerne af politiske forfølgelser og menneskerettighedskrænkelser.

11. september i år udgav Informations Forlag bogen "Kuppet i Chile - og den danske venstrefløj" af Morten Lassen. En bog, der ikke bare fortæller om kuppet i Chile for 42 år siden, men også tiden helt op til i dag. Især gennemgås solidaritetsarbejdet i Danmark og flygtningestrømmene fra Chile.

Det bliver dermed også en bog om samtidens politiske Danmark med den tids konflikter, splittelser og forskellige metoder og syn på solidaritetsarbejdet. Solidaritetsarbejdet foregik ikke bare på venstrefløj, men nåede dybt ind i Socialdemokratiet og fagbevægelsen.

Kuppet i Chile blev en folkesag i Danmark, og parallellen til den aktuelle flygtningekrise gør kun bogen mere interessant.

Det chilenske eksperiment

I september 1970 vandt Folkeenheden, som koalitionen blev kaldt, valget med Salvador Allende i spidsen. Han var erklæret marxist, og allerede inden valgsejren havde det lokale borgerskab, den militære ledelse og ikke mindst det amerikanske CIA - med præsident Richard Nixon og hans særlige sikkerhedsrådgiver Henry Kissinger i spidsen - sat store

aktiviteter i gang.

Den sejrende koalition bestod af seks partier. De største var Socialistpartiet, hvor Allende kom fra, Kommunistpartiet og Det Radikale Parti. Som bogens forfatter skriver »strittede disse partier i flere retninger«.

Chile havde ikke en parlamentarisme, vi normalt forbinder med begrebet. Præsidenten og hans kabinet kunne sagtens regere som udøvende magt, på trods af at de havde et flertal imod sig i Kongressen. Det krævede blot en lovgivning uden om Kongressen i form af dekretlove. Kun med et flertal på over to tredjedele kunne Kongressen trumfe præsidenten.

Kongressens lovforslag kunne præsidenten ignorere ved hjælp af et såkaldt "suspendingt veto", hvilket vil sige, at han midlertidigt kunne nægte at godkende en lov - altså en slags forhalingspolitik. Det sidste var mere reglen end undtagelsen i Salvador Allendes regeringstid, som forfatteren skriver.

Der blev fra starten taget fat på Folkeenhedens program. Kobberet, som var landets vigtigste industri, blev nationaliseret, jordreformer var i fuld gang, og levestandarden for den fattigste del blev forbedret. Regeringspartierne fik større tilslutning, blandt andet afspejlet i kommunalvalget året efter i 1971, hvor partierne i regeringen gik kraftigt frem.

Men denne politik mødte også modstand, blandt andet fra transportsektoren, hvor transportfirmaer blokerede vejnettet i protest mod regeringens politik på forskellige områder. Det kom siden frem, at disse transportstrejker blev finansieret af CIA. Også en markant højrebewægelse, Frente Nacionalista Patria y Libertad, byggede sig op med våben i hænderne.

Kuppet

Der var advarsler nok om risikoen for et militærkup. Præsident Salvador Allende var bevidst om denne risiko. Som han sagde en gang, hvor truslen var overhængende: »Jeg anmoder folket om at overtage alle fabrikker og virksomheder, og om at være forberedt på at søge mod centrum (...) Hvis kuppet kommer, vil folket være bevæbnet - men jeg er sikker på, at de væbnede styrker vil være loyale over for regeringen.«

En uge inden kuppet den 11. september gik arbejdere og bønder fra hele landet i en demonstration med 700.000 deltagere gennem hovedstaden Santiagos centrum og til regeringsbygningen med krav som »våben til folket« og »kun det bevæbnede folk kan overvinde de bevæbnede reaktionære«.

Kuppet kom efter nogle generalprøver. Det kom med en brutalitet, der rystede det chilenske samfund og hele verdenssamfundet - ikke mindst på venstrefløjen. Den nye militærjunta forbød øjeblikkeligt al politisk aktivitet, lukkede Kongressen, suspendede politiske partier, forbød fagforeninger, overtog universiteterne og lukkede alle andre medier end de rent højreorienterede.

Juntaen var anført af den mand, som Allende selv havde udpeget som øverstbefalende for hæren. I en tale samme morgen som kuppet fandt sted, og som også blev Allendes dødsdag, sagde præsidenten i sin afsluttende tale fra regeringsbygningen, at han var overbevist om, at »soldater vil være tro« - et vidnesbyrd om Allendes stålsatte tro på militærets neutralitet og loyalitet overfor forfatningen, men også en forståelse, der fik katastrofale følger.

»Made in USA«

Militærkuppet fandt sted i et latinamerikansk land med lange demokratiske traditioner. At kuppet fik en venlig modtagelse i de amerikanske regeringskredse, viser et telegram fra det amerikanske udenrigsministerium to dage efter kuppet.

Frigivelse af tidligere hemmeligstemplede dokumenter afslører, at også sikkerhedsrådgiver Henry Kissinger fuldt ud vidste besked og havde andel i kuppet. Telegrammet sagde bl.a.:

»Vi hilser general Pinochets ønske om at styrke båndene mellem Chile og USA velkommen. Den amerikanske regering ønsker at præcisere sit ønske om at samarbejde med militærjuntaen og at bistå på enhver hensigtsmæssig måde. Vi er enige i, at det indledningsvis er bedst, at der ikke i for høj grad sættes lighedstegn mellem os. Foreløbig vil vi med fornøjelse opretholde fortrolige uofficielle kontakter i overensstemmelse med juntaens ønsker.«

Hvorfor denne voldsomme brutalitet fra militærets side? Den kendte colombianske forfatter Gabriel García Márquez kaldte det »en klassekonfrontation så rystende, at den er uden fortilfælde i Amerikas historie«.

Som bogens forfatter opsummerer, skyldtes årsagerne til kuppets brutalitet: 1) en slå-først-og-slå-hård-taktik, 2) ideologisk indoktrinering, 3) behovet for at legitimere en ny stærk orden i form af en militærdiktatur, og 4) militærets hævnfølelse i forbindelse med venstrefløjen.

International solidaritet

Den progressive udvikling i Chile, såvel som den brutale kontrarevolution, fik stor betydning i Danmark. Hurtigt blev der etableret en Chilekomité, hvis vigtigste opgave var at lave praktisk solidaritet samt - hvad der nærmest var uundgåeligt - politiske diskussioner om erfaringerne fra Chile.

Her kunne strømninger kaste sig over hinanden på spørgsmål som: Er en fredelig overgang til socialismen mulig? Skal folket bevæbnes? Skal arbejderne og bønderne organisere sig selvstændigt i råd? Og så videre.

Solidaritetsarbejdet var særdeles omfattende. Chilekomiteen blev splittet i to komiteer, en var for og en var imod Allende-regeringens politik. Blandt de vigtigste spørgsmål var, hvor de indsamlede midler skulle sendes hen.

Skillelinjerne gik mest mellem en Moskva-orienteret (DKP) linje og de andre, det vil sige en mere VS-agtig linje, herunder Revolutionære Socialisters Forbund, RSF, som var forløberen for Socialistisk Arbejderparti (SAP), nu Socialistisk Arbejderpolitik.

Solidaritetsarbejdet beskrives i bogen i alle dets detaljer. Den er dermed også et godt bidrag til såvel arbejderbevægelsens som venstrefløjens historie i Danmark. Den er et imponerende arbejde, er godt forsynet med litteraturliste, noter og navneregister. Den er udstyret med fotos og solidaritetsplakater og mærkater, som mange læsere uden tvivl vil kunne genkende - alt afhængig af alder.

Bogen omhandler Chile før, under og efter forsøget på demokratisk socialisme. I den forbindelse kommer den godt omkring kuppet samt USAs rolle i Chile frem til i dag. Men bogen handler også om den økonomiske chokkur, som fulgte i vandet på kuppet, og som gjorde Chile til et laboratorium for neoliberalismen. Her var ideen, at staten skulle begrænses til et minimum, markedet skulle være frit, ingen told, lav skat, privatiseringer og deregulering derudaf. Kan vi genkende det billede i dag?

Bogen anbefales varmt herfra!

Morten Lassen: *Kuppet i Chile - og den danske venstrefløj*. 430 sider. Informations Forlag. Vejledende pris: 300 kr.

[Se linkboxen Chiles 11. september \(Modkraft Biblioteket\)](#)

KUPPET I CHILE

Informations For

Redaktion: Kontradoxa

Emneord: boganmeldelse | Chile | socialisme | historie | venstrefløj |

Tak fordi du bruger Modkraft.

Vi håber du har læst noget interessant eller oplysende.

Du kan støtte Modkraft via MobilePay: **36 39 73 31**